

CARMEN STOIANOV

SONORUL

ÎN BASMUL ROMÂNESC

Postfață de LAVINIA COMAN

Editura *urostampa*

Timișoara, 2015

CUPRINS

<i>Confesiune</i>	11
<i>Preambul</i>	17
I. CUVÂNT ÎNAINTE ASUPRA ROSTIRII ȘI ROSTUIRII	
MUZICALE A BASMULUI ROMÂNESC	21
1. Izvoare mitico-legendare, rituale sau biblice	40
2. Basmul și recitirile sale	49
3. Există un scenariu sonor la nivelul basmului românesc?	52
4. Argumente privind tipologii repertoriale	58
II. EFIGIILE SONORE ALE BASMULUI ROMÂNESC	61
1. Variabile de nuanță și intensitate	67
2. Predilecții de ordin stilistic	69
III. INTERFERENȚE SONOR-MUZICALE	
ÎN SPAȚIUL „TĂRÂMULUI”	73
1. Lumea „neagră”	80
2. Preludii sonore la spațiul țărâmului	82
3. Elemente de „geografie” sonoră	85
a. Calea eroului – calea învățării cântecului	85
b. Peisajele-etape și sunetul acestora	87
4. Avertismentul sonor	93
5. La curțile zmeului	97
IV. ALTE PERSONAJE ȘI IDENTITATEA LOR SONORĂ	109
1. Zmeoaicele	111
2. Mumele	112
3. Alte personaje feminine	115
a. Zânele	115
b. Sfintele și babele	116
c. Baba Cloanța	119
d. Personificări ale zvonurilor primejdiei	120
4. Vietățile țărâmului	122
5. Astrele și personificarea lor	123

V. OMUL „MUZICALIZEAZĂ” SPAȚIUL TĂRÂMULUI	125
1. Cântecele de „dor de casă”	127
2. Zgomot și cântece pe tărâmurile	128
3. Tărâmul are parte de petreceri cu cântec și joc	129
4. Măsură în toate	131
5. Străbaterea tărâmului.....nu doar din perspectivă eminesciană	133
VI. MUZICA VĂZDUHURILOR	135
1. Spațiul uranian	137
2. Lucrarea vântului	138
3. Cetățile înaltului	139
4. Jocul lelelor și glasul Ursitoarelor	139
a. Pasiunea pentru dans	139
b. Șoapte de ursire	143
5. Vămile văzduhului	144
a. Vama durerii	144
b. Vama dorului	145
VII. DE LA SONOR LA HEGEMONIA MUZICII ÎN LUMEA „ALBĂ”	149
1. Bogăția de nuanțe a spațiului lumesc	151
VIII. ELIPSA VIEȚUIRII ȘI A MORȚII	155
1. Nașterea	159
2. Ursirea	161
3. Primirea numelui	162
4. Un prim act inițiativ – cântecele de leagăn	164
5. Nunta și episoadele ei	167
a. Pețirea	170
b. Rânduiala nunții	174
c. Nuntașii	178
d. Alte aspecte ale nunții	180
6. Act final	183
a. Moartea aparentă / moartea inițiativă	185
b. „Trecerea” și întoarcerea	190
c. Mormântul	196
d. Jelierea	198
e. Bocirea	201
f. Neglijarea voită a regulilor bocirii	204
g. În mormântarea	206

h. Chipul morții	208
7. Concluzii privind inserția sonorului în elipsa viețuirii și a morții	211
IX. DE LA VÂRSTELE OMULUI LA VÂRSTELE NATURII	213
1. Calendar muzical: anotimpurile	215
2. Ceasuri de zi și de noapte	218
X. VIAȚA SOCIALĂ. O VIZIUNE A RUSTICITĂȚII ROMÂNEȘTI	223
1. De la bordei la palat	225
2. Tablouri ale vieții țărănești	227
3. Alte aspecte dominante ale vieții sociale românești	230
4. O viziune a rusticității românești	233
XI. VATRA SATULUI	239
1. Spațiul cuprinderilor: interior versus exterior	241
2. Casa părintească	242
3. Primele învățături ale copilăriei	243
4. Cântecele educativ și universul sonor înconjurător	245
5. Ceasurile muncii	246
a. Cântecele de muncă	247
b. Clăci și șezători	248
6. Meseriile și rezonanțele lor muzicale	250
a. Ciobănia	251
b. Lăutăria: prețuirea muzicanților	252
c. Ucenicie la porțile muzicii	258
d. Constructori de instrumente	261
7. Orele odihnei	263
a. Ipostaza idilică a sonorului: pe calea cântului	264
b. Ipostaza dinamică a sonorului: pe calea jocului	265
c. Petrecerea	269
d. Despre joc și despre danț	270
e. Horele satului și balul împărătesc	272
f. Tipuri de dansuri	276
g. Tipuri de cântări	279
h. Cântul vocal	280
i. Cântecele copiilor	280
j. Căntecele de față tânără	281
k. Cântarea bărbătească	283
l. Cântarea instrumentală	286

XII. INSTRUMENTE MUZICALE

PREZENȚE ÎN PAGINILE BASMELOR ROMÂNEȘTI	287
1. Pseudoinstrumente	292
Frunza	292
Firul de iarbă lată	293
Solzul	293
2. Instrumente idiofone	294
Drâmba	294
Lanțurile și șuierătoarea	295
Biciul	295
Frâul	295
Năframa	295
3. Instrumente de percuție	296
Chimvalele	296
Clopoșei	296
Clopotul	296
Toaca	297
Instrumentele membranofone	297
Dobele	298
Darabanele și tobele	298
4. Instrumente aerofone	298
Buciumul (bucin, bucean, trâmbiță, tulnic)	298
Trâmbița	299
Cornul	299
Fluierul (fluierice, cobuz, tilinca, trișca)	300
Cavalul	311
Cimpoiul sau ciumpoiul.....	312
Clarinetul	313
Flautul	313
Naiul	313
Surla	314
Muzicuța și acordeonul	315
5. Instrumente cordofone	315
Alăuta	315
Chitara	315
Cobza	315
Lira	316
Țimbalul	316

Vioara (cetera, scripca, dibla)	316
6. Orchestre și tarafuri	317
a. Maniere de interpretare instrumentală.....	319
b. Întreceri muzicale	320
7. Floarea din cosiță	323
XIII. CHEMAREA DEPĂRTĂRILOR	327
1. Cântecul de despărțirii de cei dragi	329
2. Cântecul de înstrăinare	331
3. Drumul	332
4. Câmpul cu dorul	335
5. Florile	335
6. Pădurile vrăjite	336
7. Palatul	336
8. Trecerea peste prag	337
9. Vocile naturii	338
10. „Zicerea” păsărilor	340
11. „Glasul” animalelor	343
XIV. ALTE FUNCȚII ALE MUZICII ÎN BASMUL ROMÂNESC:	
CARACTERIZAREA PERSONAJELOR ȘI A SITUAȚIILOR	347
1. Definiri sonor-muzicale	354
2. Virtuți magico-rituale. Elemente de meloterapie	355
3. Uneltele năzdrăvane	360
XV. ELEMENTE DE STRUCTURĂ. INTERSECȚĂRI DE ORDIN MUZICAL	
LA NIVELUL FORMEI GENERALE A BASMULUI ROMÂNESC	363
XVI. DESCINDERI FINALE	371
XVII. LUCRĂRI MUZICALE INSPIRATE DIN UNIVERSUL	
BASMELOR ROMÂNEȘTI	379
a. Operă (Operă-feerie) / Operetă / Basm (Poem) dramatic / Basm muzical / Teatru instrumental	384
b. Feerie (năzdrăvănie) / Operă comică (Operetă) pentru copii / Spectacol (feerie) muzical pentru copii	386
c. Balet (pantomimă) / Balet popular	387
d. Muzică simfonică / Vocal-sinfonică / Concertantă / de Cameră / Teatru instrumental / Happening	388
e. Musical pentru copii / Poveste muzicală / Basm radiofonic	389

f. Muzică de teatru / Muzică de scenă inclusiv la piese pentru copii	389
g. Teatru de păpuși / marionete	390
h. Film artistic / Film de marionete / animație / Film tv	391

XVIII. REPERTORIUL INSERȚIEI SONORULUI

ÎN BASMUL ROMÂNESC (selectiv)	393
a. Prilejuri de a face muzică / Situaie în timp și spațiu.....	395
b. Cântăreți / Instrumentiști / Dansatori / Personaje legate de însemn sonor	403
c. Nume și meserii cultivând sonorul / Muzică / Titluri de cântece (balade)	411
d. Instrumente și pseudoinstrumente în lumea basmului	414
e. Tipologia cântecului / Stări / Trăiri	421
f. Tipologia jocului / dansului	424
g. Glasurile firii / În lumea metaforei: sonorul în diverse ipostaze	428
h. Obiecte care produc sunet / zgomot sau dansează	438
i. Verbe / Locuțiuni verbale de expresie sonoră	439
j. (Des) Cântece / Formule / Strigături, Zicători / Onomatopee / Interjecții	450
Postfața	455
ANEXA 1	457
Abrevieri: lista de scriitori, culegători, prelucrători și autori de antologii folclorice menționați în volum (selectiv)	459
Colecții	461
ANEXA 2	463
Listă de Basme / Povești (selectiv – basme și povești românești)	465
Bibliografie (selectiv)	485

Confesiune

Deși în mod normal nu se obișnuiește, voi începe cu o confesiune, relatând o experiență personală.

..... *Înșiră-te, mărgărite.....* A existat un basm care mi-a marcat copilăria: *Zâna Zorilor* de Ioan Slavici. Cu el s-a deschis, cu el a continuat și tot cu el s-a statornicit în mintea mea calea basmului românesc.

Din relatările părinților mei – mama născută pe undeva, pe malul Ialomiței, din părinți pribegiți de prin Ucraina și Polonia iar tata născut în Cluj, cu rădăcini în Gârbova Sibiului și la Târgu Mureș – am aflat că din clipa în care am auzit pentru întâia oară acest basm, de altfel primul citit de mama dintr-o carte primită cadou încă dinainte de a mă naște, am refuzat cu obstinație să cunosc un altul (chiar dacă era din aceeași carte!), indiferent cât de tentante ar fi putut fi propunerile pe care, seară de seară, mama mi le făcea înainte de culcare.

Pe parcursul zilei acceptam și alte basme sau povești, mai ales cele auzite de la cei din familie sau citite de prieteni mai mari ca vârstă decât mine. Îmi stăruie și acum în minte cele cu Ionel, spuse pe drumul către parc sau înapoi spre casă, de bunica din partea mamei, povești zise pe limba ei, ce amesteca o română substantivală cu prepoziții, conjuncții sau verbe într-o ucraineano-poloneză. Îmi plăcea să le ascult, pentru că din pățaniile lui Ionel învățam întotdeauna ceva nou. Îi și ceream mereu alte și alte povești cu același Ionel, ale cărui drumuri prin viață și întâlniri cu alte personaje le desenam pe tot felul de caiete când, în cele din urmă, ne așezam pe banca noastră, la umbră, iar ea se vedea nevoită să inventeze la nesfârșit alte scurte povestioare; erau despre tot ce vedeam sau știam că se află în jurul meu, de la fluturi sau găze la borcanul cu miere, la „lecția” orelor predată de zorelele albastre și de cele movulii sau despre „mirarea” continuă a florii-soarelui, povestioare al căror rol era mai mult educativ.

În mod hotărât, bunica îmi devenise „Șeherezadă” itinerantă personală.....

Când obosea, părăseam banca și mă refugiam în biblioteca din parc, unde devoram cu o plăcere și o rapiditate care devenise deja dexteritate, tot ce corespundea diferitelor mele vârste. Și așa a început să se contureze un fel de „spațiu geografic de lectură” ce comanda asupra alegerilor de zi cu zi; răspunsul la întrebarea „în ce parc mergem astăzi?” era, de fapt răspunsul la nerostita întrebare „ce bibliotecă de parc a mai rămas necitită?”

Seara însă, la culcare, reintram în cortegiul Zânei mele, urmându-i pașii, imaginându-mi-o în preajmă asemenea unui înger păzitor și nu era niciodată chip ca mama, oricât de obosită ar fi fost, să greșească vreun cuvânt sau – ce impietate! – să scurteze zicerea basmului. Îl știam deja pe de rost, așa că eram foarte atentă, monitorizând exactitatea redării fiecărei formulări din graiul atât de specific al lui Slavici (de unele dintre ele mă îndrăgostisem, la propriu!); ajunsesem la stadiul de a o corecta imediat („nu, nu, aici nu-i așa, e altfel!”) și o readuceam mereu la momentul dinaintea „scăpării” intenționate sau neintenționate, la momentul dinaintea „scurtăturii”.

Seară de seară – aceeași poveste..... iar serile se înșiruiiau în salbe de săptămâni, de luni, apoi de ani, mereu cu același basm, cu aceeași *Zână a Zorilor* în fapt de seară..... *Înșiră-te, mărgărite.....*

Acesta a fost basmul copilăriei mele și multă vreme nu m-am putut desprinde de el; nu-i vorbă că nici nu o doream.....

Băiețoasă din fire, în pauzele orelor de antrenament cu elevii diverselor școli la care tata era profesor de zbor cu motor, „exersam” bătăliile imaginare ale lui Făt-Frumos cu zmeul, arme fiindu-ne andrelele colorate de aluminiu ale mamei pe care le „arestam” și le transformam în săbii; dar joaca nu ținea prea mult pentru că întotdeauna altcineva era certat pentru „lipsă de simț al pericolului” iar eu, ca să-l scap de dojenile mamei, capitulam. Acasă, însă, când mama nu ne putea vedea, reluam șirul duelurilor cu tata care, oricum, era prevenitor – și așa câștigam luptă după luptă; eram predestinată să o fac prin dibăcia Feșilor-Frumoși altoiți în imaginația mea cu muschetarii lui Dumas și cu alți eroi neînfricați și neînvinși despre care auzisem stând cu urechea lipită de difuzorul radioului și neratând nicio emisiune pentru copii. Și tot cu tata discutam despre noile

personaje cu care făceam cunoștință zi de zi, despre acțiunile lor sau despre relațiile dintre ele dar, mai ales, învățam ce s-ar putea ascunde dincolo de cuvinte.....

La ceva vreme de când am învățat să citesc, am eliberat-o cu greu pe mama de ritualul din fiecare seară; îmi plăcea să-i aud glasul molcom, îmi plăceau și tăcerile când își aduna gândurile, îmi plăcea intonația amintirii..... Cât despre *Zâna Zorilor*, ea încă nu intrase pe lista din ce în ce mai cuprinzătoare a lecturilor mele: rămânea o poveste de ascultat, nu de citit.

Situația s-a prelungit un timp, chiar după ce am trecut la propriul meu dialog, extins și la alte ore ale zilei, cu cartea și cu basmele oricărei copilării; așa am făcut cunoștință, din aproape în aproape, cu *Zânele din Valea Cerbului*, cu basmele lui Petre Ispirescu, Dumitru Stăncescu, Victor Eftimiu, Mihai Eminescu, Dimitrie Bolintineanu, Ioan Pop-Reteganul, Charles Perrault, Hans Christian Andersen sau ale Fraților Grimm și ale atâtor altora..... Cu alte cuvinte – calea basmului se tot întregea..... *Înșiră-te, mărgărite*..... zi de zi..... și aveam ce înșira.....

Dar drumul meu pe magistrala basmului începea cu și revenea mereu – așa cum consideram că este firesc să o fac – la *Zâna Zorilor*. Grație ei am experimentat – prin recitiri succesive – repetitivitatea emoțiilor la vârste diferite; știind basmul pe dinafară, deci neavând cum să fiu surprinsă de niciunul din episoadele lui, îi retrăiam cu bucurie surprizele și poate, tainic, îmi doream ca atunci când dau pagina pentru a citi mai departe, ceva să se schimbe în bine, să nu trebuiască să asist – pentru a câta oară! – la suferința eroilor preferați.

De schimbat, nu m-am gândit niciodată să-l schimb de pe pedestalul pe care l-am situat de la prima noastră întâlnire; doar i-am adăugat alte file, am făcut cunoștință cu alți autori, cu alte personaje. Nimeni, niciodată, nu a luat locul *Zânei Zorilor* sau a cortegiului sonor pe care i-l descoperisem.....

În ani, s-au înșiruit și alte etape de viață și de lectură.... *Înșiră-te, mărgărite* părea a-mi fi devenit deja o a doua natură, era motto-ul existenței mele..... și, în continuare, aveam ce înșira!

În „cariera” mea de părinte, am putut constata că nu eram singura sensibilă la dialogul cu scenariul sonor; fiica mea, ascultând fie basmele citite de mine – nimic nu se compară cu vocea mamei! – fie, în absența mea, basme

înregistrate pe discuri de vinil – semn de progres! – descoperirea și ea cu bucurie, aceeași concordanță între episoadele narării și lumea sonorului adiacent; nu puține au fost chiar observațiile extrem de pertinente pe care (la doar trei ani, vârstă care m-a surprins – recunosc!) le-a făcut relativ la unele aspecte mai puțin realizate privind regia de sunet muzical în cazul înregistrărilor. Și astfel mi-am întărit convingerea că există în basm o cale, un „ceva” ce nu fusese încă nici spus, nici explorat pe deplin.

Așa a început totul și așa am început să descopăr, lărgind mereu, din aproape în aproape, atât necuprinderea din jurul palatului Zânei Zorilor, cât și scenariul de joc secund al basmului românesc, cu funcționalitatea lui sonor-muzicală..... *Înșiră-te, mărgărite.....*

Pasul decisiv, cel care „mi-a deschis ochii” – la propriu – a fost repetabila întoarcere la paginile basmului eminescian *Făt-Frumos din lacrimă*. Am tot plecat și am tot revenit la el de n ori la variabile distanțe în timp; asta deoarece încă nu reușeam să-i înțeleg pe deplin cursul. Nu puteam distinge, în involta lui acțiune, schematismul cu care eram obișnuită în alte basme și simțeam nevoia de clarificare. Nu m-am lăsat, am vrut să aflu ce este cu cele două perechi de eroi și am fost răsplătită; de îndată ce am putut gusta limbajul eminescian, am constatat că nu doar în acest basm, ci la nivelul tuturor basmelor românești există o dramaturgie sonoră specifică, în parte comună și creațiilor de pe alte meridiane sau paralele. Dar aici, în *Făt-Frumos din lacrimă*, dramaturgia sonoră era extrem de prezentă și de diferită prin vibrația specială a verbului eminescian.

Atentă la descrierea peisajelor și mai ales a drumului, a căii pe care Făt-Frumosul eminescian a străbătut-o nu doar fizic, cu pasul, ci și ca aventură spirituală, inițiativă, de autocunoaștere, am înțeles și am admirat nevoia poetului devenit povestitor de a da culoare muzical-sonoră traseelor de basm. Și așa, am revenit la acest basm dintr-o cu totul altă postură: ca exercițiu de admirație..... *Înșiră-te, mărgărite.....*

Urmăream cu ochii minții și ascultam cu auzul meu interior cântul pe care, pornind de la spusa eminesciană, am căutat să-l redescopăr, la rândul meu, în murmurul naturii înconjurătoare: „apele-și ridicau valurile mai sus ca să-l asculte, izvoarele își turburau adâncul, ca să-și azvârle afară undele lor, pentru ca fiecare din unde să-l audă, fiecare din ele să poată cânta ca dânsul

când vor șopti văilor și florilor.....” Cum să rămâi stană de piatră la asemenea descriere nepereche?!

Apoi, același basm pune în prim plan glasul cântător al izvorului din pustiu; în izvor se transformase chiar Făt-Frumos, ars de fulgere, dormindu-și astfel un somn ca de moarte. Dar la o pagină distanță, spre bucuria mea, Făt-Frumos revenea la viață. Și atunci am înțeles că, în felul ei specific, spusa basmului îmi transmisese deja această informație, printr-o semnificativă „absență” de fapt sonor. Pentru că nu fusese bocit, pentru că nu se împlinise orândă stabilită din bătrâni, era de prevăzut învierea eroului. Lipsit de zvonul sonor al cutumei, Făt-Frumos va ieși din moarte, izvorul reîntrupându-se în uman.

Totul se conjuga perfect și nu conducea decât la o singură concluzie: era nevoie să nu se respecte normele îndătinate pentru ca omul să iasă din arcurile mineralului și ale naturii, să poată „renaște” prin experiență inițiatică. Doar astfel putea să se înfrățească din nou cu semenii, să stingă uri și să împlinească destine. La aceasta au contribuit din plin experiențele glasurilor firii, atent înregistrate de sensibilitatea lui Mihai Eminescu.... glasul izvorului din pustiu, glasul valurilor înspumate.... ....Înșiră-te, mărgărite....

Am recitat cu atenție, aproape dintr-o suflare și alte basme, pornind, bineînțeles cu *Zâna Zorilor* de Ioan Slavici și am regăsit în toate însemnele sonore ale tărâmurilor: în foșnet, glas sau strigăt de frunză de prin pădurile călcate de picior omenesc, vocile acareturilor sau ale palatelor zmeilor ori chiar cele ale caselor mumelor acestora....

Calea inițiatică din basmul românesc se săvârșea într-o diversitate de moduri, toate convergând spre sfera sonoră și orice acțiune a eroului se lăsa întrevăzută și înțeleasă potrivit unui cod dinainte acceptat și devoalat în străveziul cortinelor sonore care îi preludiau apariția. Și ele, cortinele, păreau a se înmulți pe măsură ce înaintam în lectură.

Așa a început, cu ceva decenii în urmă, aventura mea spirituală pe căile bătute ale basmului românesc care permit recitiri diferențiate în funcție de vârstă, etalând în fața cititorilor săi terase concentrice de înțelesuri și subînțelesuri, de sensuri secunde, al căror numitor comun îl constituie dramaturgia sonoră. Așa s-a concretizat apoi în timp, totul cristalizându-se

Sonorul în basmul românesc

Într-o sistemică alcătuire în care sonorul infuzează inițiativul iar basmul își spune propria poveste.

.....Înșiră-te, mărgărite.....

Preambul

Copilăria și adolescența mi-au fost marcate de două ocupații majore, dincolo de timpul afectat învățaturii: studiul muzicii și lectura. Eram pasionată de lectură. De multe ori chiar puneam cărțile pe stativul pianului, printre partituri și – în timp ce făceam game, arpegii sau exercițiile de tehnică din *Hanon*, în care degetele se mișcau mecanic – citeam continuu. Citeam absolut tot ce-mi cădea în mână. Citeam până și când mergeam pe străzile liniștite ale Bucureștiului, citeam noaptea, după ce adormeam cu toții iar eu mă puteam strecura în bucătărie ca lumina pe care o aprindeam să nu deranjeze pe cineva.

Invitată oriunde – fie la vreo onomastică, fie la vreo aniversare, la prieteni de-ai mei sau de-ai părinților – mă retrăgeam într-un colț cu o carte ochită pe unul din rafturile bibliotecii, iar acasă plecam cu un vraf de cărți împrumutate, promițând să le aduc peste o săptămână. Dar mereu reveneam peste o zi sau două și plecam, evident, cu alte cărți.

Nu a existat bibliotecă publică sau bibliotecă școlară în jurul meu fără ca să le aflu toate secretele. Dacă plecam pentru un timp în alt oraș, în vacanțe, nu ratam nici acolo bibliotecile. Librăriile îmi erau prietene și începusem să adaug cărți la biblioteca părinților. Anticariatele îmi erau mai la îndemână din punct de vedere financiar dar și ca ofertă iar când nu aveam bani suficienți însă îmi doream nespun o carte, cu complicitatea anticarului o strecuram în spatele altor cărți, pe raft – să n-o găsească nimeni până peste câteva zile sau o săptămână, când puteam reveni cu banii necesari.

Cele mai multe lecturi erau basme, povești din toate colțurile lumii, aventuri sau literatură pe care astăzi o numim *science fiction*, cărți pe care îmi plăcea să le recitesc la intervale de timp pentru că, de fiecare dată găseam ceva nou în ele; evident, ele rămâneau neschimbate, dar eu le priveam de fiecare dată altfel, descoperind noi și noi provocări. Așa am recitit de câteva

ori cărțile preferate, uneori chiar deschizându-le la întâmplare, citind în continuare și apoi comentându-le cu tata. Așa am experimentat noi nivele de înțelegere a lecturii. Alături de ele s-au adăugat în timp piesele de teatru: Goldoni, Shakespeare, Molière, Tudor Mușatescu..... A venit apoi rândul romanelor. Când nu îmi plăceau și le lăsam deoparte, tata îmi explica răbdător că încă nu am vârsta de a le înțelege, așa că îmi făceam liste cu revenirile obligatorii. Și reveneam negreșit la ele, având surpriza de a mă îndrăgosti de autori sau scrieri pe care altădată le consideram plictisitoare.

Dar basmul mă chema obsesiv. Odată cu vremea abordării textelor critice, am ales să parcurg în primul rând considerațiile despre basm; privit prin ochiul criticului, basmul își dezvăluia noi dimensiuni. Un prim impact l-au constituit scrierile lui Lazăr Șăineanu și George Călinescu iar în studenție – cele ale lui Gilbert Durand și apoi Vladimir Iakovlevici Propp.

Nu în ultimul rând am apelat la exegezele privind basmul eminescian sau la acel neasemuit *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*, privit din perspectiva a două regretate minți luminate, plecate dintre noi: Edgar Papu și Constantin Noica, filosoful sedus de finul balans al cuvântului românesc, personalități cu care am avut onoarea și oportunitatea de a discuta în câteva rânduri despre

sensurile existenței și traseele inițiatice din basmele noastre. De altfel, Constantin Noica și admirabilul Edgar Papu mi-au făcut deosebita onoare de a se întâlni cu mine în rarele „vacanțe bucureștene” ale lui Constantin Noica. La acestea se adăugau și plimbările colocviale la Cumpătu cu Edgar Papu și distinsa sa soție.

Subiectul îl constituise pentru început studiul meu despre opera *Zamolxe* de Liviu Glodeanu, creație inspirată din mitul dramatic al lui Lucian Blaga, studiu pe care i-l trimisesem filosofului la Păltiniș iar apoi îl disecam împreună din perspectiva tratării muzicale în ore îndelungi de studiu intens în care îi transpuneam simbolismul din cuvânt-idee în sunet-idee și, înapoi, în cuvânt-idee-mesaj. La acea dată, intenționam ca *Zamolxe* să fie doar un punct de plecare pentru a descinde și descifra ulterior mai multe din întâlnirile muzicienilor cu mitul românesc – totul într-o perspectivă teză de doctorat; în cele din urmă, teza s-a metamorfozat în „neoclasicism muzical românesc”.....dar aceasta este o altă poveste.....

Revenind la discuțiile cu Constantin Noica și Edgar Papu centrate pe universul mitic, din ele au reieșit două concluzii: ori rămân pe studiul mitului, al valorilor mitologice pornind cu olimpianul Zeus și mă oblig să învăț greaca veche – pe care Constantin Noica mărturisea că deja o „palpa” – ori intru în basmul românesc; pentru început am ales cea de-a doua opțiune, nu din comoditate, ci pentru că eram deja cucerită de acesta – poate și dată fiind vârsta fiicei mele pe atunci! În plus, cunoșteam aproape pe dinafară monumentalele scrieri ale lui Lazăr Șăineanu și George Călinescu, ale căror teze mă „cutreierau” de ceva ani.

La fel de fructuoase au fost și luminările către care m-au condus discuțiile cu etnomuzicologul Ghizela Sulițeanu pe direcția culegerii și notării basmului, ca și pe cea a tradiției zicerii sale psalmodiate cu efect de apărare contra oricărei forțe malefice. Toate acestea m-au determinat să privesc altfel teritoriile de neasemuită diversitate și culoare emoțională ale basmului: nu să-l citesc doar, nu să-i ascult depănarea, ci să-i depistez, să-i regăsesc și să-i interpretez meandratele trasee sonore iar acolo unde este cazul – cele muzicale.

Dincolo de toate acestea, încurajările, susținerea și imprimarea tehnicii de lucru în muzicologie o datorez maestrului care mi-a vegheat devenirea, *prof. univ. dr. Octavian Lazăr Cosma*, membru corespondent al Academiei Române.

Și astăzi, cu adâncă plecăciune, le mulțumesc măștrilor care mi-au permis să le fiu discipolă în spirit, pentru direcționarea pe calea atât de seducătoare și promițătoare din punct de vedere sonor a basmului românesc.....